

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริม การรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องพบว่าปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น จากการศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ที่บัญญัติไว้ยังไม่มีกฎหมายปรากฏในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชน หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีน้อย และยังไม่มีการทางกฎหมายเข้ามาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาและชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จากบุคคลที่นำมรดกภูมิปัญญาไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม เมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลีและประเทศนิวซีแลนด์ ส่งผลให้ชุมชนหรือท้องถิ่นของประเทศไทยนั้นไม่ได้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหรือคุ้มครองชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นคือ พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ให้สิทธิแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นให้มีส่วนร่วมในการดูแลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเองหรือชุมชน อีกทั้งยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สารนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาของกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายในต่างประเทศ คุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวารสารวิชาการทางกฎหมาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จึงพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการรักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นยังไม่ปรากฏในกฎหมาย แต่ปรากฏเพียงการมีส่วนร่วมกับ คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและ คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดในการจัดทำรายการ เบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเท่านั้น ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 นั้น คณะกรรมการส่วนใหญ่ที่ถูกแต่งตั้งเพื่อส่งเสริมและรักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น เป็นระดับบริหารด้านนโยบาย เช่น รัฐมนตรีวัฒนธรรมเป็น ประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 11 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน และในมาตรา 14 นั้นมีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยปลัดกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 7 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และมาตรา 15 นั้นมีคณะกรรมการส่งเสริมและ รักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน กรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 5 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน

โดยคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มีอำนาจพิจารณา และให้ความเห็นชอบในการพิจารณาคัดเลือกการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งที่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เกิดจากชุมชน แต่ชุมชนกลับไม่สามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้โดยตรง ซึ่งไม่ได้มีการมีส่วนร่วมของชุมชนแม้แต่น้อย การมีส่วนร่วมจากประชาชนมีบทบาทน้อยลงเป็น อย่างมาก เนื่องจากเป็นลักษณะกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป ซึ่งชุมชนไม่สามารถดำเนินการ เสนอเป็นบัญชีในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้

ดังนั้นการส่งเสริมและการรักษาคุ้มครองจึงเป็นเรื่องของนโยบาย ซึ่งจะปฏิบัติได้ยาก ไม่ เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง และไม่อาจเข้าใจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ทั้งที่เจตนารมณ์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO) กลับสนับสนุน

ให้ชุมชนหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ รักษา และมีบทบาทในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม¹

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากการที่ภาครัฐหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ได้ส่งเสริมให้การสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาถึงปัญหาความต้องการในชุมชน การตัดสินใจร่วมกัน รวมถึงวางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกันหรือกำหนดนโยบายต่างๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกฎหมายในประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศดังนี้

ประการแรก ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้น ไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคม ชุมชนหรือคนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน การที่คนในชุมชนร่วมมือกันคิดร่วมกันปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรม เกิดการพัฒนา และชุมชนหรือท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน จึงส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้และมีประสิทธิภาพ การที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจด้วยตนเอง เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน และร่วมกันกระทำในสิ่งที่เหมาะสมตามความต้องการของชุมชน สิ่งช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งที่เป็นผลดีต่อชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเป็นผู้ตัดสินใจได้อย่างแท้จริง และเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน และเพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว นั้นไม่มีมาตรการทางกฎหมายให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ หรือเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนหรือคนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมกันคิดตัดสินใจร่วมกันแก้ปัญหา หรือพิจารณาปัญหาใดๆ แต่ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กลับมีเพียงการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทาง

¹ เอกพงษ์ สารน้อยและสุกานดา สารน้อย. (2563). ปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 8(2). หน้า 42.

วัฒนธรรมระดับจังหวัดเท่านั้น ที่มีอำนาจในการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนผู้เป็นเจ้าของกลับไม่มีบทบาทแม้แต่น้อยในการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน

ประการที่สอง แนวคิดในการพัฒนาชุมชนและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้น ไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากแนวคิดในการพัฒนาชุมชนนั้น ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับชุมชน โดยสร้างแรงจูงใจให้ความรู้และกระตุ้นให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมกัน ในชุมชน ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะร่วมกันคิด ร่วมกันทำหรือร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ติดตามตรวจสอบและประเมินผลร่วมกัน และให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่ชุมชน การที่ภาครัฐเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนหรือคนในชุมชนนั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมจะส่งผลให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาศักยภาพไปในทางที่ดีขึ้นและเกิดเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่น

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้ส่งเสริมให้การสนับสนุนชุมชนแม้แต่น้อยในการให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดำเนินกิจกรรมปฏิบัติงาน หรือกำหนดนโยบาย แต่คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดเท่านั้นที่สามารถกำหนดแบบแผนในการพัฒนาชุมชน แต่คนในชุมชนผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมากที่สุดกลับไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ประการที่สาม แนวคิดสิทธิชุมชนและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้น ไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากแนวคิดสิทธิชุมชนได้ให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างมาก หลักการสิทธิชุมชน เป็นลักษณะเน้นการมีส่วนร่วมไม่ใช่เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นแต่ยังหมายถึงคนนอกชุมชนอีกด้วยที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมคนในชุมชนได้แก่ ระดับท้องถิ่น ราชการและภาครัฐ โดยแนวคิดสิทธิชุมชนได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนการฟื้นฟู คุ้มครองคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสิทธิชุมชนมิใช่เป็นสิทธิที่ชุมชนใช้ปกป้องรักษาทรัพยากรหรือตัวตนของตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นสิทธิที่ชุมชนจะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมหรือชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการสร้างสิทธิได้ให้

ความสำคัญกับสิทธิชุมชนอย่างจริงจัง ให้สิทธิประชาชนหรือชุมชน ได้มีสิทธิมีเสียง มีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ ของชุมชน² การให้สิทธิและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมปฏิบัติงาน ดำเนินการต่างๆ

นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นอีกด้วยการยอมรับบทบาทของชุมชนหรือท้องถิ่นในการให้สิทธิสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาคุ่มครองหรืออนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหรือในท้องถิ่น และมีสิทธิในการแสดงออกความคิดเห็น เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นมีอิสระในความคิดหรือกำหนดแบบแผนของชุมชน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาด้านสิทธิชุมชนมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ไม่มีมาตรการทางกฎหมายซึ่งให้สิทธิชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาคุ่มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดำเนินงานร่วมกันคิดตัดสินใจร่วมกันแก้ปัญหา หรือพิจารณาปัญหาใดๆ แต่ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กลับมีเพียงการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด เท่านั้นที่มีสิทธิในการบริหารทรัพยากร บริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแต่ชุมชนไม่สามารถมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการนั้นได้

ประการที่สี่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้นไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ ซึ่งหมายความว่าชุมชนย่อมมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และรัฐธรรมนูญฯ ยังกำหนดอีกว่ารัฐ ต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ซึ่งหมายถึงภาครัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงให้สิทธิชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐต้องจัด

² ฟ้าดาว กงนครและนิธิทัศน์ องค์กรสื่อฯ. (2555). *สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 45.

พื้นที่สำหรับประชาชนหรือชุมชนสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชนได้ใช้สิทธิของตนเอง

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ชุมชนหรือท้องถิ่นไม่มีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ในพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับให้สิทธิคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในขณะที่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลับไม่มีสิทธิ รัฐควรกำหนดส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากไม่มีผู้ใดสามารถเข้าใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ดีไปกว่าเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเอง

ประการที่ห้า กฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และประเทศนิวซีแลนด์นั้นล้วนให้ความสำคัญกับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคอยสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แสดงความเห็น ตัดสินใจในการพัฒนาหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ

โดยประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐกำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการแสดงออกความคิดเห็นในการตั้งห้ามบุคคลที่ได้กระทำการกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การหยุดการแสดงทรัพย์สินต่อสาธารณะ การหยุดสำรวจหาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกฝัง ซึ่งภาครัฐมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำไปเป็นความคิดเห็นประกอบในการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว และภาครัฐกำหนดให้ชุมชนเป็นผู้ถือสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้ หากชุมชนไม่สมควรคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐสามารถยกเลิกผู้มีสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้โดยจะแจ้งให้ชุมชนทราบล่วงหน้าก่อนที่จะใช้บังคับ

สาธารณรัฐประชาชนจีน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ชุมชนสามารถดำเนินการเสนอเป็นบัญชีในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ โดยภาครัฐให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมาย ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติรับรองให้ชุมชนแสดงถึงบทบาทในการมีส่วนร่วม บทบาทของประชาชนจึงมีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมให้กับภาครัฐและรัฐยังให้การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สาธารณรัฐเกาหลีนั้น ภาครัฐให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพย์สินทางวัฒนธรรมได้โดยกำหนดให้เจ้าของมีหน้าที่รายงานการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการหรือขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในยามฉุกเฉินได้ ภาครัฐยังส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เช่น การสนับสนุนองค์กรต่างๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม รวมถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศที่ได้มีการขึ้นทะเบียนไว้

ประเทศนิวซีแลนด์ ภาครัฐมีนโยบายให้หน่วยงานภายใต้ภาครัฐดำเนินงานร่วมกับชนเผ่าต่างๆ ในประเทศ อีกทั้งส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้ชุมชนเคารพและตระหนักถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและให้รู้ถึงคุณค่าและการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมรวมถึงให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณากฎหมายในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าภาครัฐหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญในการให้ประชาชนหรือชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะในลักษณะไหนก็ตาม ซึ่งภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนหรือชุมชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงาน การพัฒนาชุมชนหรือกำหนดนโยบายต่างๆ ซึ่งภาครัฐไม่ได้เปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนในการนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินงาน การพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการ ประชาชนหรือชุมชนไม่มีอำนาจพิจารณาและแสดงความคิดเห็นในการเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหรือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า การเปิดโอกาสและเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนหรือชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการพัฒนาชุมชนให้มีการพัฒนาศักยภาพไปในทางที่ดีขึ้นและมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมทุกประเภท การประเมินผลร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐเพื่อที่จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการพัฒนาชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นควรนำทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดในการพัฒนาชุมชน แนวคิดสิทธิชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 43 (1) และ มาตรา 57 (1) และกฎหมายต่างประเทศมาเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ควรมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมในทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

4.2 ปัญหาการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ซึ่งพบว่ากรณีที่บุคคลหรือกลุ่มคนนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ก็ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเข้าไปมีบทบาทบริหารจัดการคุ้มครองให้ชุมชนและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้รับผลประโยชน์จากบุคคลที่นำองค์ความรู้ทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในการพัฒนาและต่อยอดเป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรม หรือเพื่อการค้าอันเป็นการสร้างรายได้ให้เกิดความสำคัญในทางเศรษฐกิจหรือทางการค้าและนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม โดยไม่ได้รับอนุญาตจากชุมชนผู้เป็นเจ้าของในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาจากการที่มีบุคคลหรือกลุ่มคนนำองค์ความรู้ทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้และนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น ซึ่งเกิดจากภาครัฐหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีมาตรการทางกฎหมายเข้าไปบริหารจัดการคุ้มครองชุมชนและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมรวมถึงไม่ได้กำหนดบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดชุมชนหรือท้องถิ่นซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองอีกทั้งไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกฎหมายในประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศดังนี้

ประการแรก แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือกลุ่มคนควรฟื้นฟู พัฒนา คุ้มครองและอนุรักษ์เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อชุมชนให้สามารถคงอยู่ต่อไป ในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหรือสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้นมาและสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ที่จะร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกันสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อไปในอนาคตให้ลูกหลานได้คุ้มครองอนุรักษ์ไว้ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีคุณค่าและความสำคัญโดยตรงในการส่งเสริมให้คนในชุมชนหรือคนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนควรฟื้นฟู พัฒนา คุ้มครองและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเพียงแค่คณะกรรมการส่งเสริมและรักษา

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดเท่านั้นที่สามารถฟื้นฟู พัฒนา ค้ำครองและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งคนในชุมชนหรือท้องถิ่นอยู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษรู้จักมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมากกว่าคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด แต่ชุมชนกลับไม่สามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้ฟื้นฟู พัฒนา ค้ำครองและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

ประการที่สอง แนวคิดสิทธิชุมชนและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้นไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากแนวคิดสิทธิชุมชนได้ให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างมาก หลักการสิทธิชุมชน เป็นลักษณะเน้นการมีส่วนร่วมไม่ใช่เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นแต่ยังหมายถึงคนนอกชุมชนอีกด้วยที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมคนในชุมชนโดยแนวคิดสิทธิชุมชนได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนการฟื้นฟู และคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการสร้างสิทธิได้ให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนอย่างแท้จริงให้สิทธิประชาชนหรือชุมชนได้มีสิทธิมีเสียง³ มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน การยอมรับบทบาทของชุมชนหรือท้องถิ่นในการให้สิทธิสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนหรือท้องถิ่น

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ภาครัฐไม่ให้สิทธิชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากบุคคลหรือกลุ่มคนที่น่าสนใจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้อย่างไม่เหมาะสม โดยนำไปพัฒนาหรือต่อยอดทางการค้าอันเป็นการสร้างรายได้จนเกิดเป็นความสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กลับมีเพียงคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดเท่านั้นที่มีสิทธิในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ประการที่สาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 นั้นไม่สอดคล้องกัน

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม

³ ฟ้ายาว คงนครและนิทัศน์ องค์กรสื่อฯ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 45.

ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ ซึ่งหมายความว่าชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และรัฐธรรมนูญฯ ยังกำหนดอีกว่ารัฐ ต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการซึ่งหมายถึง ภาครัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐต้องจัดพื้นที่สำหรับประชาชนหรือชุมชนสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนเกิดความหวงแหนต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตน

สำหรับพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ชุมชนหรือท้องถิ่น ไม่มีสิทธิในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกลับให้สิทธิคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัดในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งนี้รัฐควรมีมาตรการคุ้มครองชุมชนและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ประการที่สี่ กฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศไม่สอดคล้องกัน

ในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม มีทั้งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ภาครัฐได้กำหนดมาตรการทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภท คือสำหรับทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญจะอยู่ภายใต้ระบบการประกาศกำหนดส่วนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ไม่จำเป็นให้ใช้มาตรการควบคุมภายใต้ระบบการจดทะเบียน ซึ่งภาครัฐได้กำหนดโทษในทางอาญาและโทษทางปกครองสำหรับผู้กระทำความผิด ภาครัฐหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม โดยที่ประชาชนให้ความช่วยเหลือร่วมมือและสนับสนุนอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าและพัฒนาในอนาคตต่อไป

ในสาธารณรัฐประชาชนจีน หากบุคคลหรือกลุ่มคนนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำต้องให้ความเคารพต่อชุมชน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมมือร่วมใจกันคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและ

กำหนดกฎหมายคุ้มครองอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจรวมถึงปกป้องรักษาเงินทุนของชุมชน และภาครัฐมีมาตรการกำหนดบทลงโทษ บุคคลที่ละเมิดกฎหมายและได้สร้างความเสียหายแก่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถือว่ามีความผิด ทางแพ่งตามกฎหมาย หากการกระทำดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบทางอาญาก็ถือว่าเป็นความผิดทาง อาญาด้วยเช่นกัน

สาธารณรัฐเกาหลี ภาครัฐได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ปกป้องรักษาและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยัง ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยการสนับสนุนองค์กรต่างๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์และภาครัฐได้ให้การสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่าย ด้วยเช่นกัน

ส่วนประเทศนิวซีแลนด์รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของประชาชนโดยให้การ สนับสนุนและส่งเสริมคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานทาง วัฒนธรรมและกำหนดแนวทางในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยภาครัฐได้นำ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพระราชบัญญัติการบริหารทรัพยากรปี ค.ศ. 1991 และพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์ปี ค.ศ. 1993 มาใช้บังคับ

เห็นได้ว่า ชุมชนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการสืบทอดต่อกันมาต่อรุ่นสู่รุ่นจึงทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในด้านค่านิยม วิถีชีวิต จารีตประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบัน วัฒนธรรมมีความหลากหลายเกิดขึ้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่เสมอซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจมีการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนและชุมชนอาจ ถูกกระตุ้นโดยสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ในสังคมไทยมีการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่าง หลากหลายถ้าชุมชนหรือท้องถิ่นมีการนำมาปรับใช้และประยุกต์ให้เหมาะสมกับชุมชนหรือท้องถิ่น ของตนเองอาจทำให้วัฒนธรรมไทยไม่ถูกกลืนกินโดยวัฒนธรรมต่างชาติ

เมื่อพิจารณาการคุ้มครองชุมชนและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จากปัญหาการนำ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปต่อยอดทางการค้าหรือนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสมยังไม่มีการ ทางกฎหมายเข้ามาคุ้มครองชุมชนและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญต่อชุมชน เนื่องจากมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมอยู่กับคนในชุมชนมายาวนานซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ผลงานและสืบทอดกันมาต่อ รุ่นสู่รุ่นนั้นทำให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นเกิดความรักสามัคคีกันและเกิดความภาคภูมิใจที่จะ ร่วมมือร่วมใจกันรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป เป็นสิ่งที่ชุมชนหรือท้องถิ่น

ควรตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนาฟื้นฟูอนุรักษ์และคุ้มครองเพื่อให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ต่อไป

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่บุคคลนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้อย่างไม่เหมาะสมและไม่ได้ขออนุญาตนั้นเป็นการไม่เคารพต่อขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ของชุมชนหรือท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ปัญหาผู้วิจัยเล็งเห็นว่าในการส่งเสริมการรักษาคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมยังไม่เพียงพอต้องมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาบริหารจัดการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและยังไม่มีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิด เพื่อให้การคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพจึงควรเพิ่มเติมกฎหมายในการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และหากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต้องได้รับโทษในทางอาญา

ดังนั้นควรนำ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดสิทธิชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 43 (1) และ มาตรา 57 (1) และกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ ทั้งนี้จึงควรมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายในการคุ้มครองการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยที่ไม่มีประสิทธิภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น